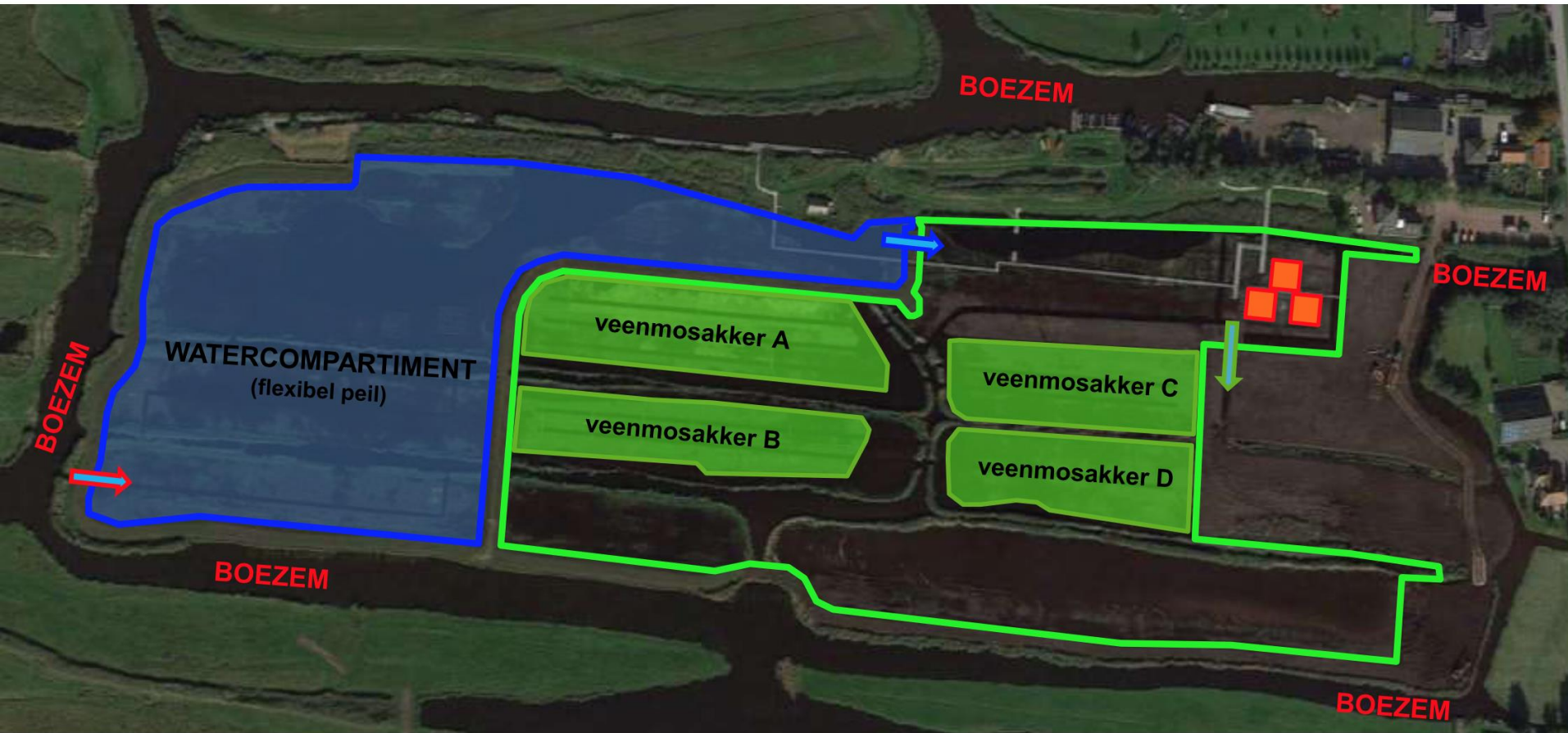

Omhoog met het Veen 2013-2017

Sphagnum palustre (na 8 weken)

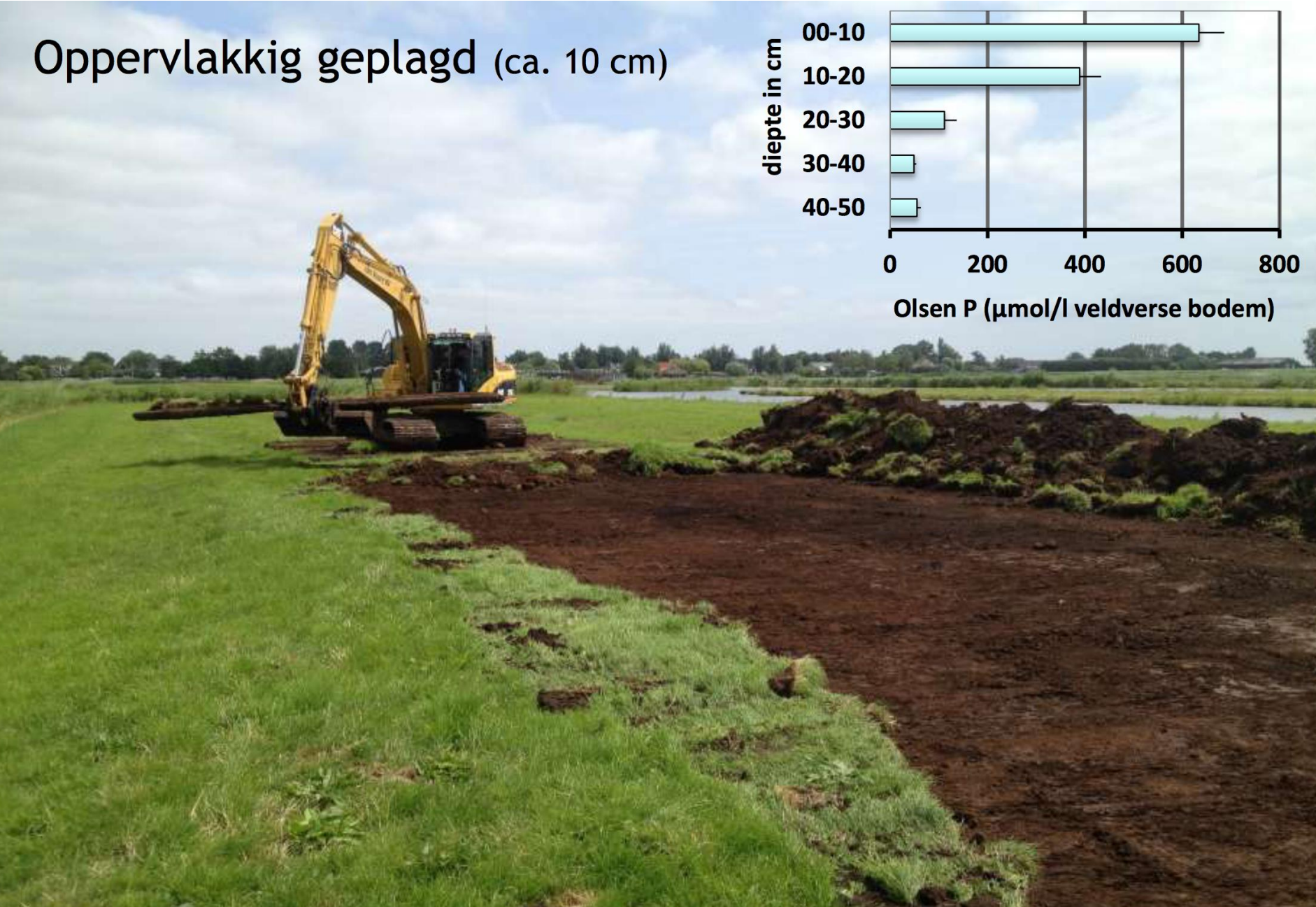
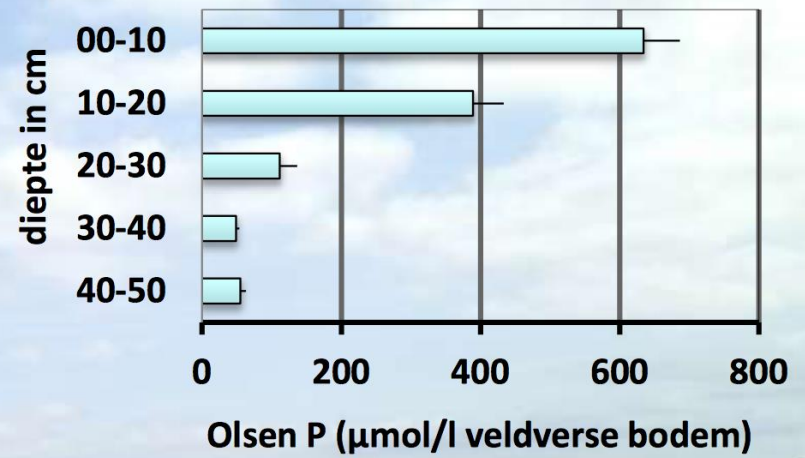
regenwater

boezemwater
(2000 $\mu\text{mol HCO}_3^-$)

Oppervlakkig geplagd (ca. 10 cm)

Verhoging waterstand (net onder maaiveld)
Toepassing *Sphagnum capitula* (stekjes)

Egelboterbloem

Waternavel

Moeraswalstro

Moerasviooltje

Ronde zonnedaauw

Lepelaar

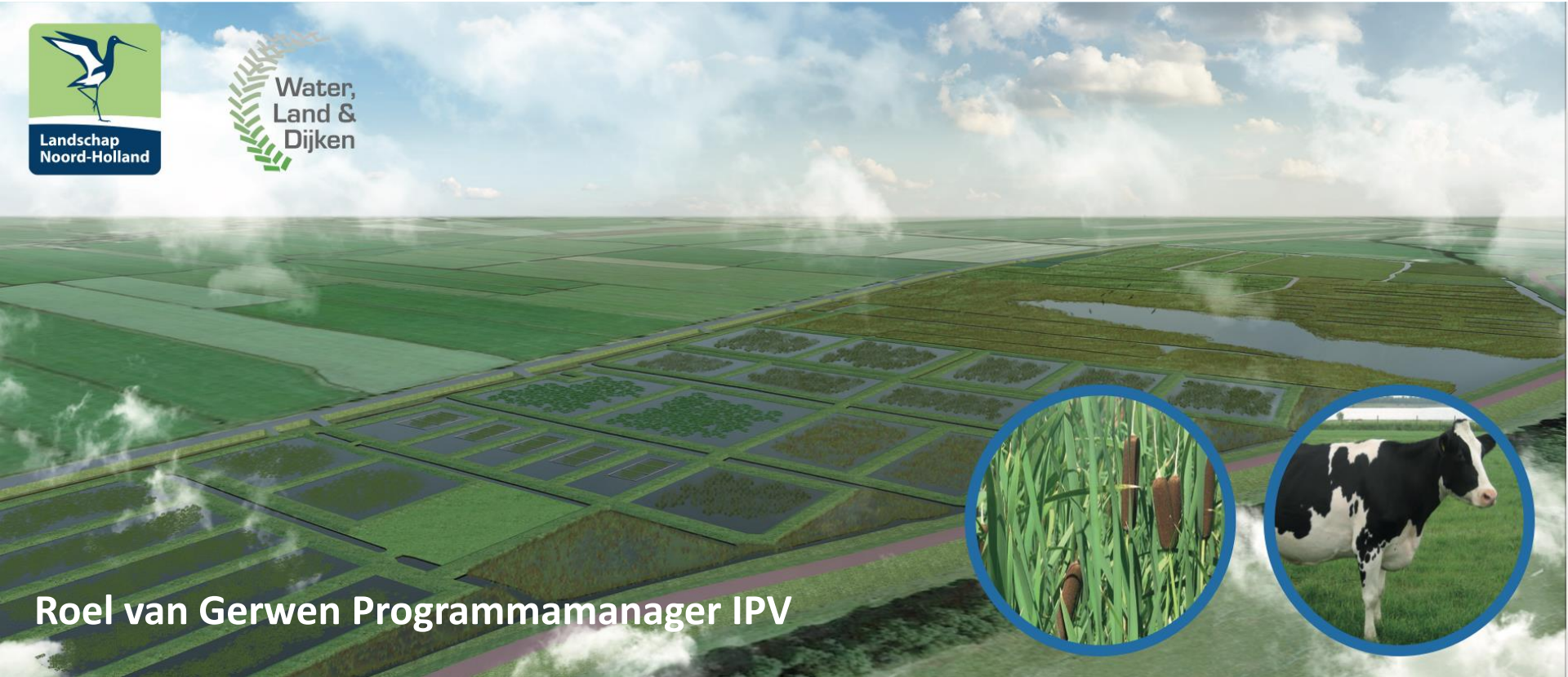
Watersnip

Grutto

INNOVATIE PROGRAMMA VEEN IPV

Roel van Gerwen Programmamanager IPV

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

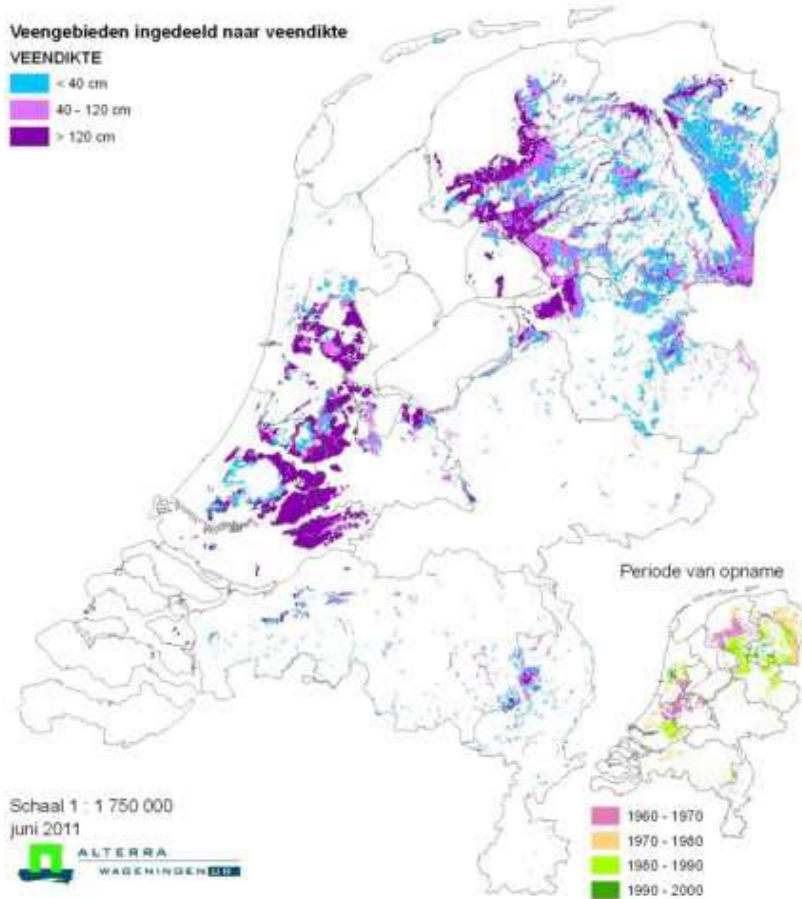
ZNSTD

De opgave: tegengaan bodemdaling

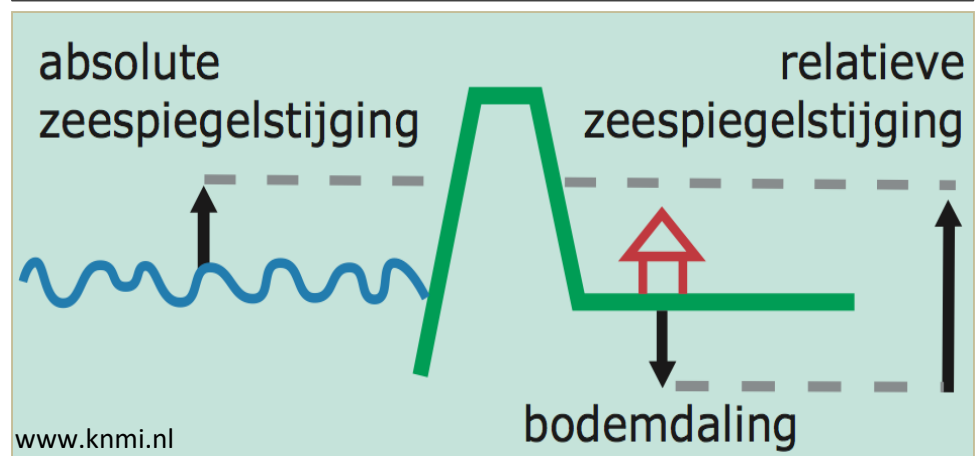
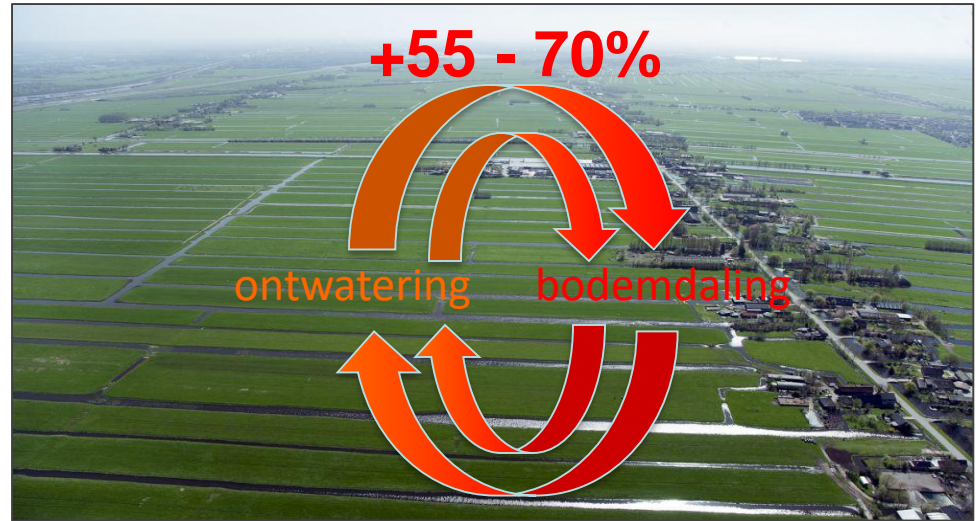
Veengebieden ingedeeld naar veendikte

VEENDIKTE

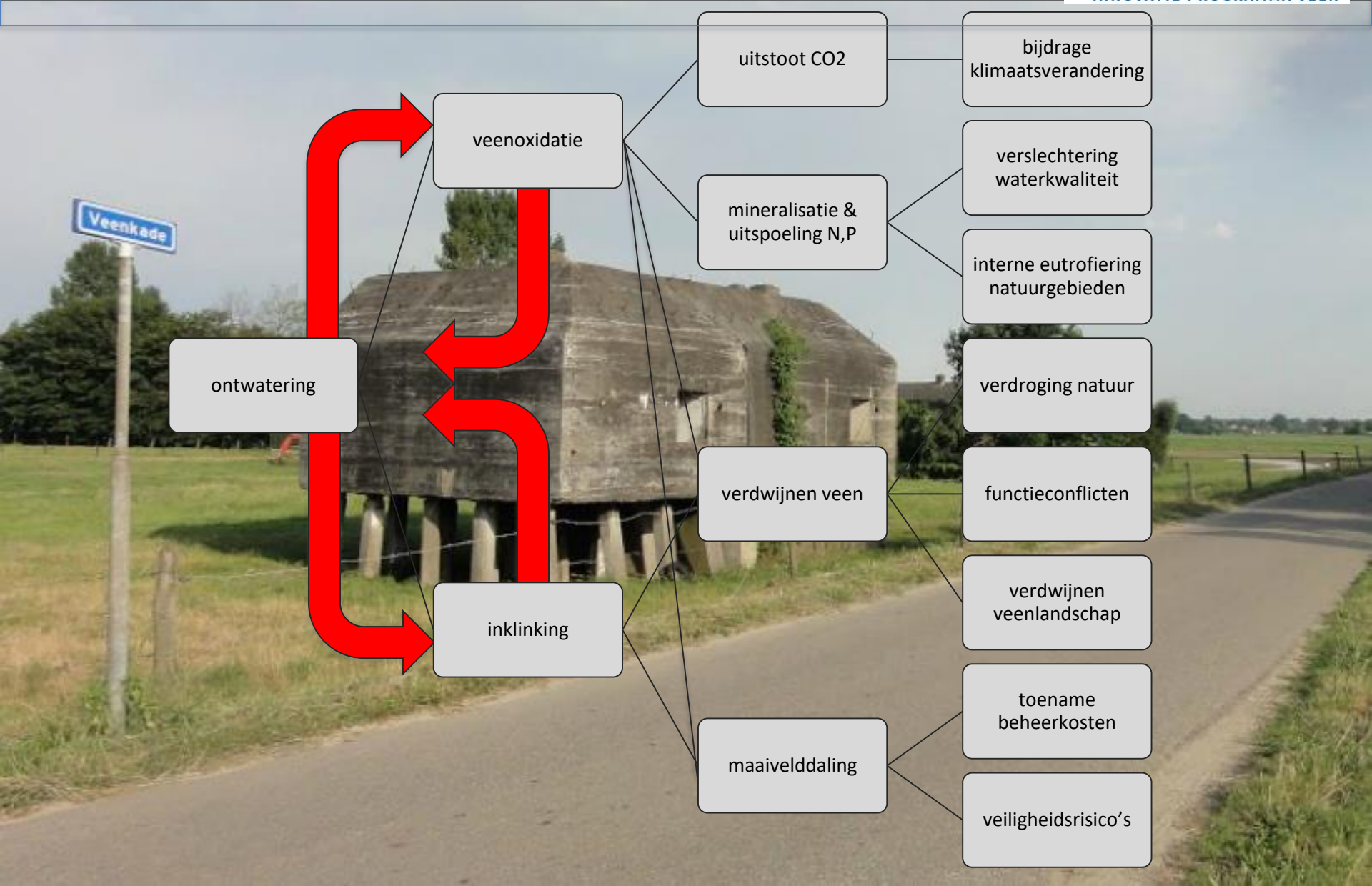
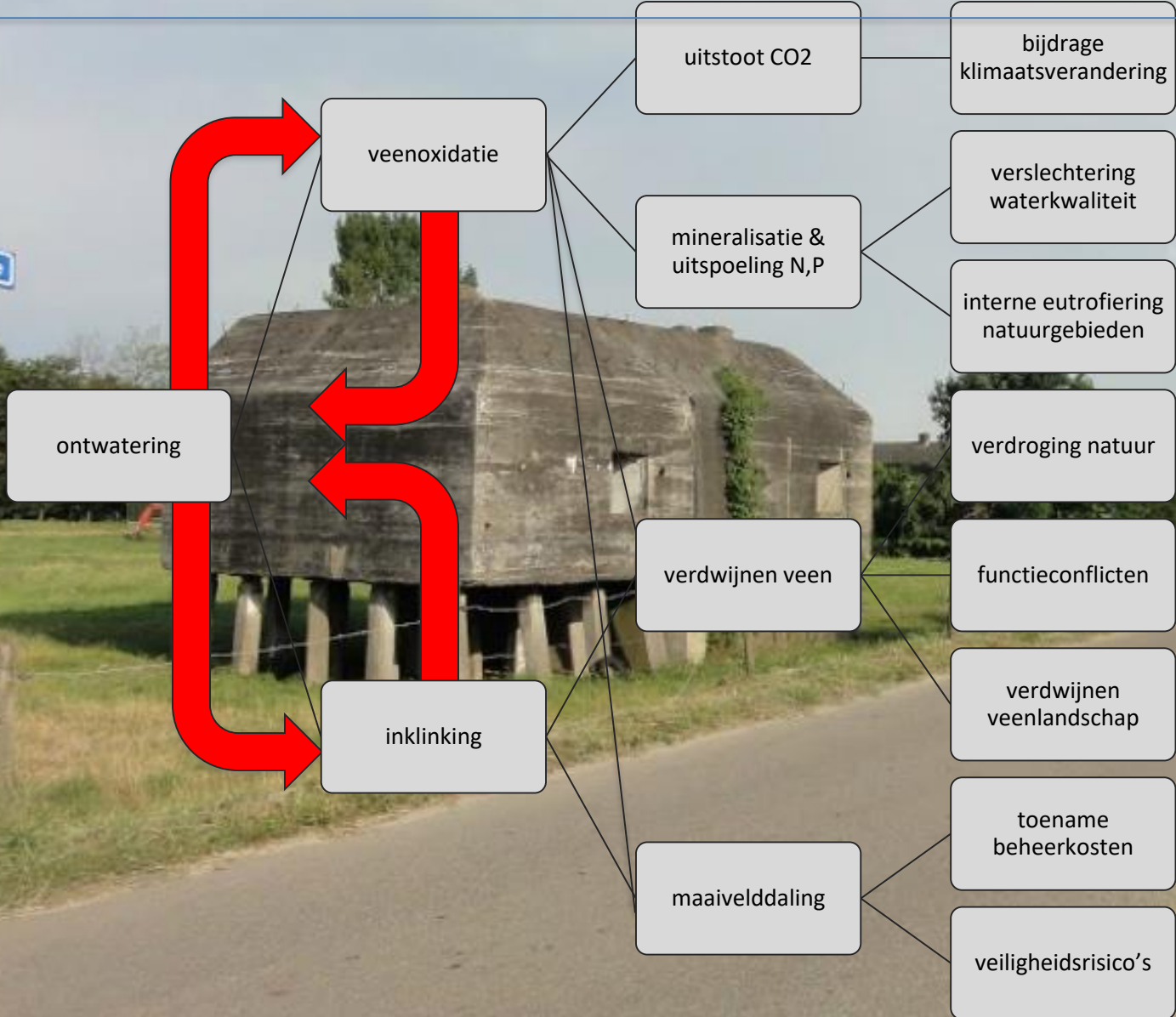
- < 40 cm
- 40 - 120 cm
- > 120 cm

335.000 ha veen met een dikte van 40 cm en meer

Het probleem bodemdaling

Beleidsurgentie: bodemdaling in veen

HHNK:

- Bouwsteen H: Bodemdaling in veenweiden
- Waterprogramma 2016-2021

PNH:

- Ontwerp Provinciaal Waterplan 2016-2021
- Scenario- en MKBA-studie Laag Holland
- Agenda Groen

Zaanstad:

- Groen en Waterplan Zaanstad 2017

Metropool Regio Amsterdam

- Actieprogramma metropolitaan landschap: Toekomstbestendige veenweidegebieden

Plan Bureau voor de Leefomgeving

- Dalende bodems, stijgende kosten

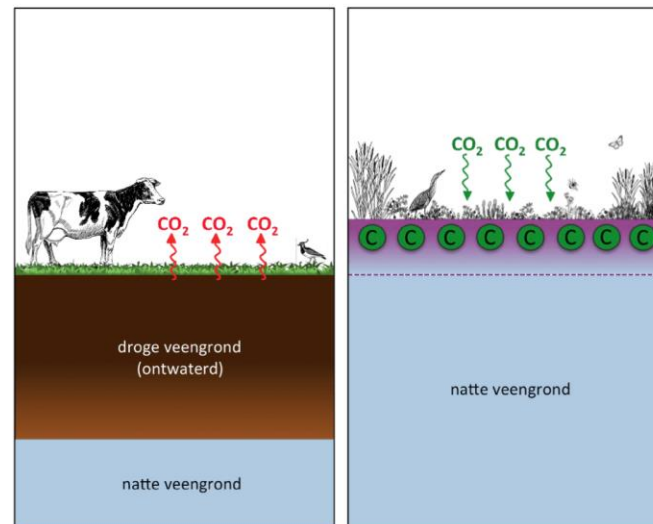
Paludicultuur
en
Natte natuur

Vernatting voor veenbehoud

carbon credits & kansen voor paludicultuur en natte natuur in Noord-Holland

Bas van de Riet, Roel van Gerwen, Hartger Griffioen, Niels Hogeweg
m.m.v. T. Vogelzang en J. Couwenberg

IPV: landbouweconomisch perspectief

Landgebruik (waterstand t.o.v. maaiveld)	veenweide (60cm – mv)	veenweide blaarkoppen (30cm – mv)	lisdodde- teelt (0cm – mv)	veenmos- teelt (0cm – mv)
netto inkomsten (euro ha ⁻¹ j ⁻¹)	€965	€1.450	€1.630	€2.625

Doelen IPV:

- landbouw-economisch perspectief beter dan het huidige
- 90% reductie bodemdaling (icm ecosysteemdiensten)

Zie: landschapnoordholland.nl/vernating voor veenbehoud

CONSENSUS

Centrale opgave & vraag
'sturen op veenbehoud'

MAATREGELEN
Inrichting / verhoging grondwaterpeil / vernatting veen

KENMERKEN

- 'waardenvrij' & onafhankelijk
- Gezamenlijk 'wenkend perspectief'
- gedeelde belangen

EFFECTEN

- Stoppen bodemdaling,
- Verminderde CO₂ uitstoot/veenoxidatie
- Waterkwaliteit
- Verlaagde kosten watersysteembeheer, infrastructuur, funderingen

Centrale vraag:

'Welk duurzame perspectief voor landbouw ontstaat door sturen op veenbehoud (in landbouwgebied)?'

- Nieuwe (natte) teelten
- Toepassing nieuwe producten
- Verdienmodellen
- Inrichting / bedrijfsvoering

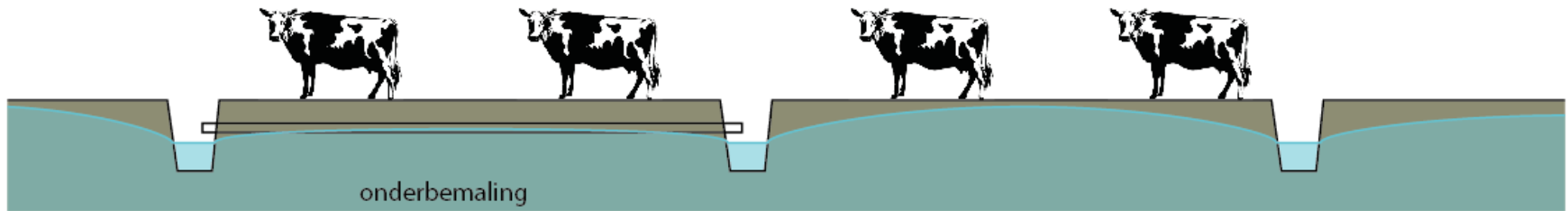

Afgeleide vraag:

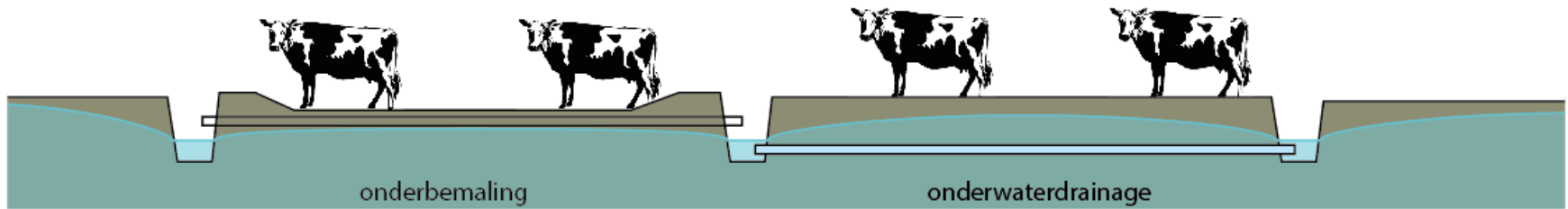
'Welk duurzame perspectief voor natuur ontstaat door sturen op veenbehoud (in landbouwgebied)?'

- Uitmijnen
- Natuurbehoud
- Biodiversiteit

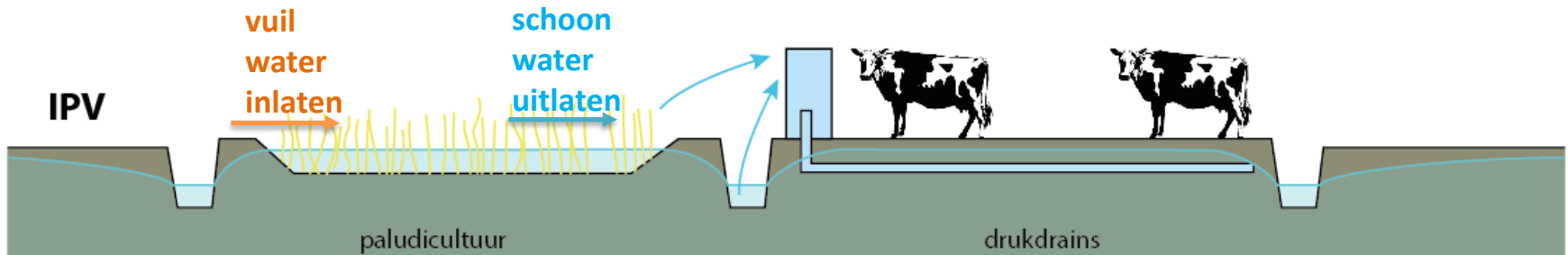
Het nieuw multifunctioneel agrarisch bedrijf

nu: onderbemalingen die de bodemdaling versnellen

onderwaterdrainage: passief remmen van bodemdaling

drukdrains: actief sturen met water, paludicultuurvakken: zuiveren van water

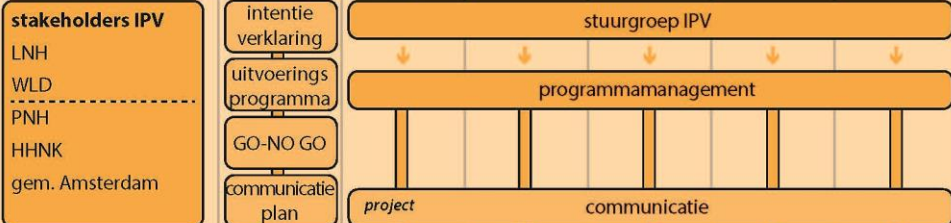
Spoorboekje IPV

Programma IPV

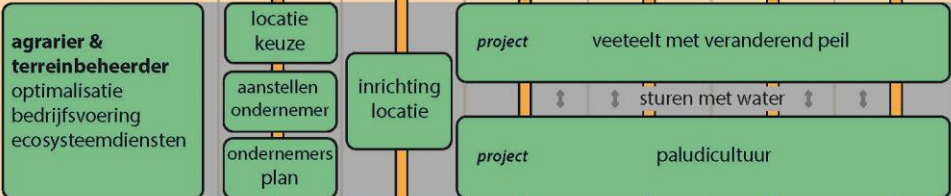
doorlooptijd IPV

2016 2017 2018 2019 2020 2021

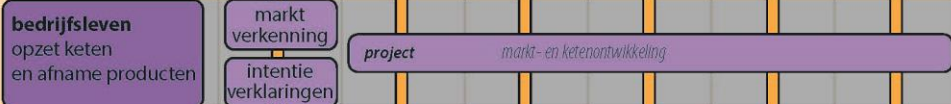
SPOOR 1: ORGANISATIE, MANAGEMENT, COMMUNICATIE

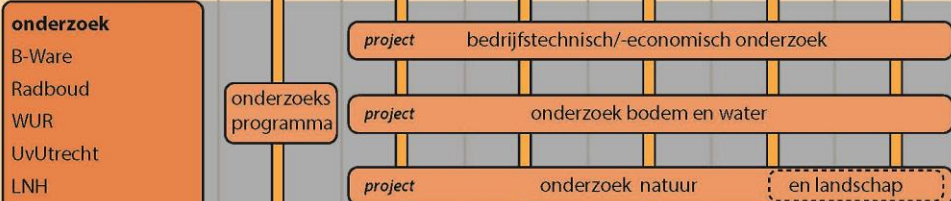
SPOOR 2: LANDBOUW

SPOOR 3: MARKT

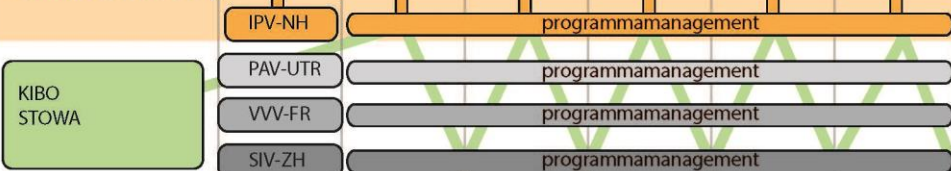
SPOOR 4: ONDERZOEK

SPOOR 5: GOVERNANCE

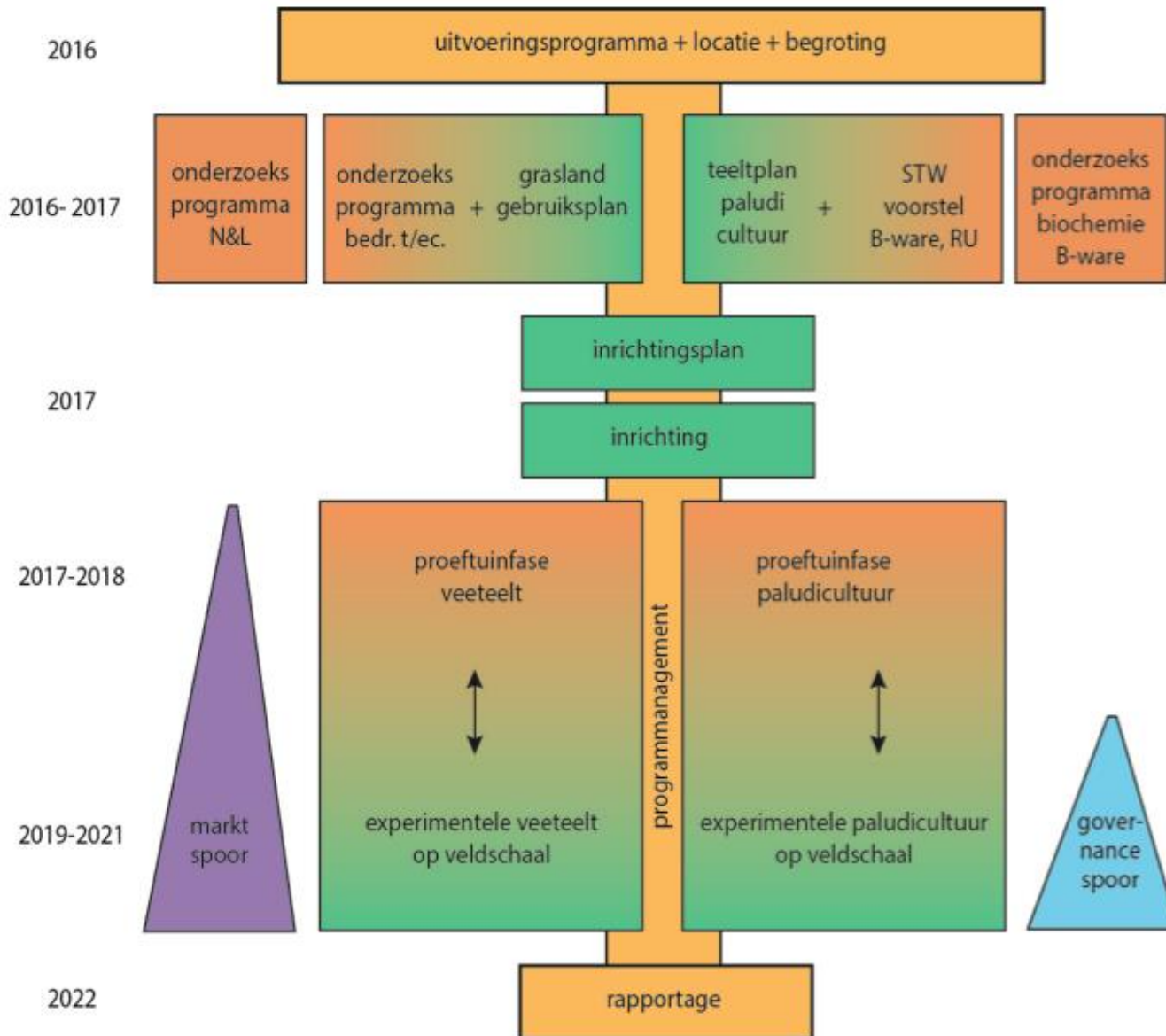
Kennisdoorwerking

Spoorboekje IPV: 5 sporen

- SPOOR 2: Pilotbedrijf
- SPOOR 3: Markt en keten
- SPOOR 4: Onderzoek
- SPOOR 5: Governance
- Kennisdoorwerking

Planning

Markt en
ketenvorming

Marktverkenning Paludicultuur

Kansen voor de landbouw in veenweidegebieden met behoud van veen.

Rapport door Holland Biodiversity B.V. & Quivertree voor het Innovatie Programma Veen i.o.v. Landschap Noord-Holland en ANV Water Land en Dijken, met financiële steun van de Provincie Noord-Holland.

Auteurs: John van Duursen en Aletta Nieuwenhuijs, met medewerking van Gratie Meijers en Kim van der Leeuw, onder redactie van Bas van de Riet, Niels Hogeweg en Roel van Gerwen, met inhoudelijke bijdrage van Christian Fritz.

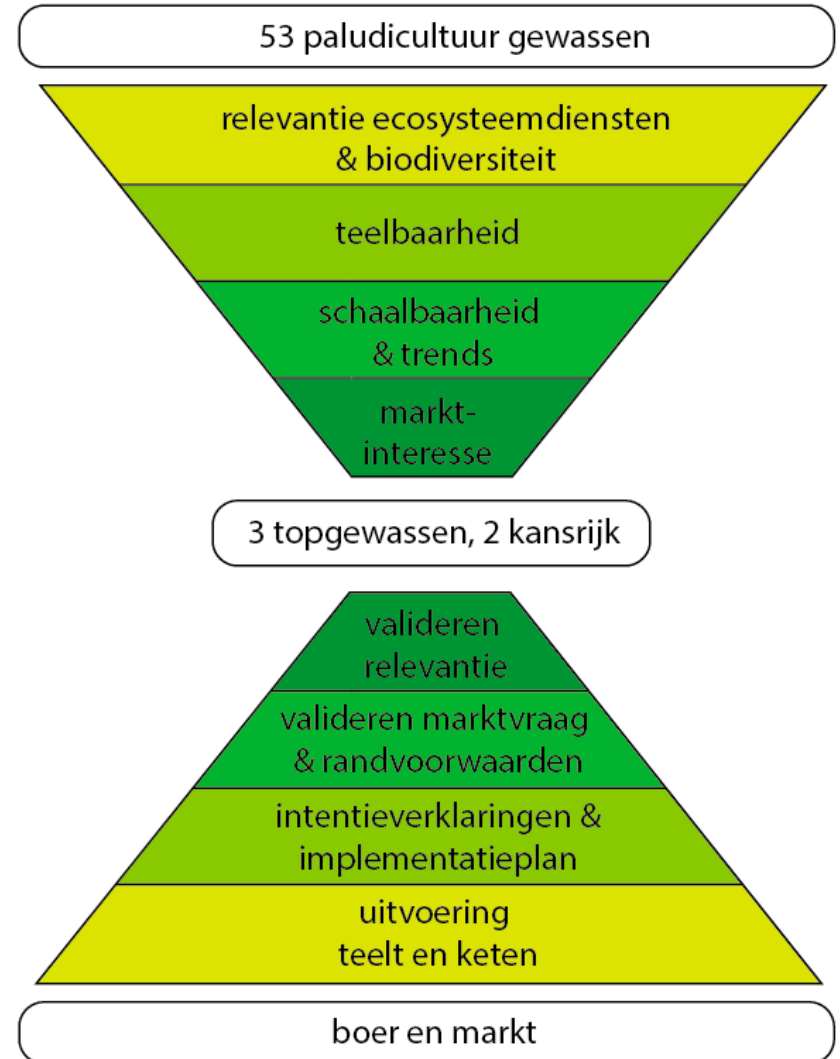
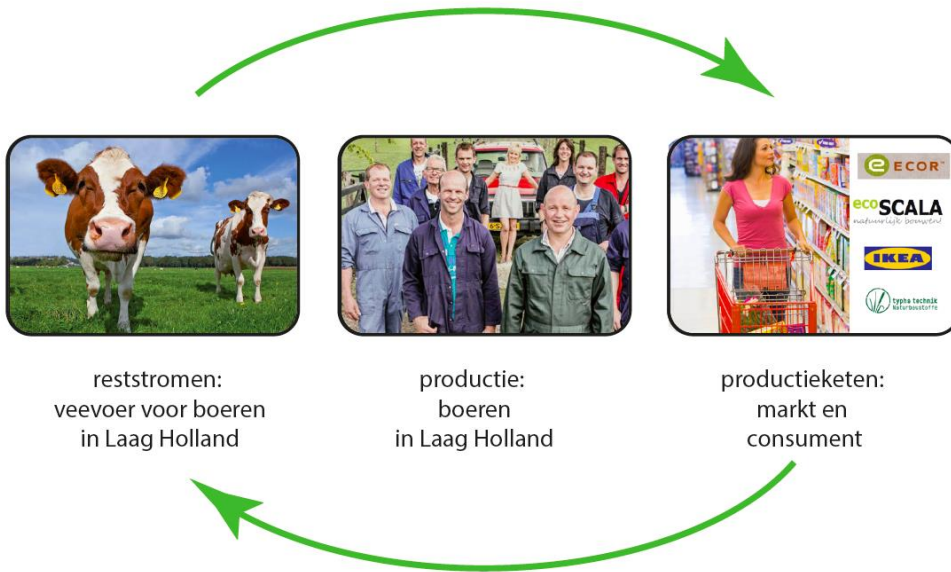
Opdrachtgever: Landschap Noord-Holland en Agrarische Natuur Vereniging Water Land en Dijken

Datum: 14 juni 2016

MARKTVERKENNING: perspectief

Geschikte natte teelten:

- Azolla (+ eendenkroos)
- Kleine en grote lisdodde
- Veenmos

IPV: circulaire economie / korte ketens

grondstof uit afval: plantenresten en bagger

IPV: duurzaam boeren met behoud van veen

Natte veeteelt:

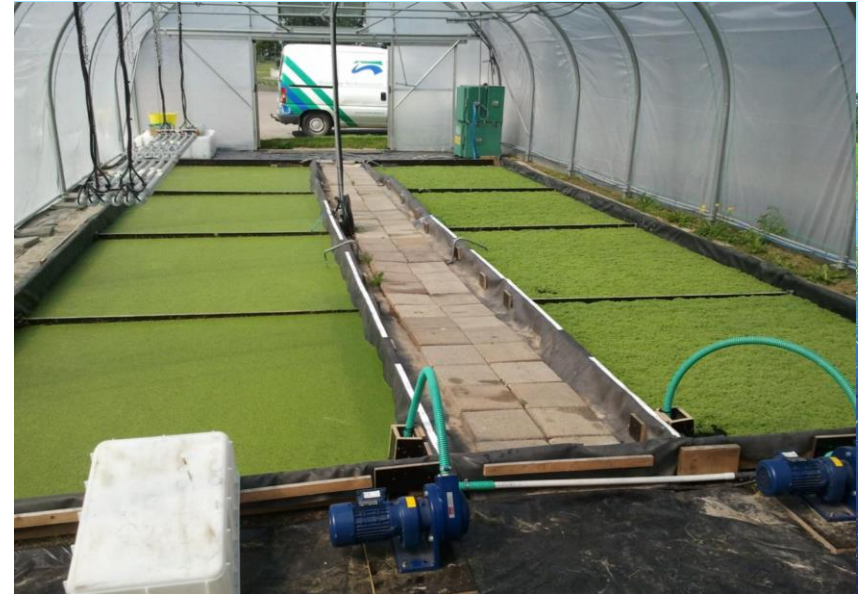
remmen van bodemdaling, betere grasproductie

Natte teelten:

stopzetten bodemdaling, CO₂-binding door teelt van vezels en eiwitten

IPV: sturen met water

Kwantitatief: boer voorkomt bodemdaling door opzetten peil

Kwalitatief: boer zuivert oppervlaktewater en bagger

IPV: duurzame productie grondstoffen

melk: melkproductie zonder bodemdaling: klimaatwinst

vezels, eiwitten, veenmos: grondstof voor bouw, voeding, verpakkingsindustrie

IPV: lokale ondernemers maken producten

IPV: lokale ondernemers maken producten

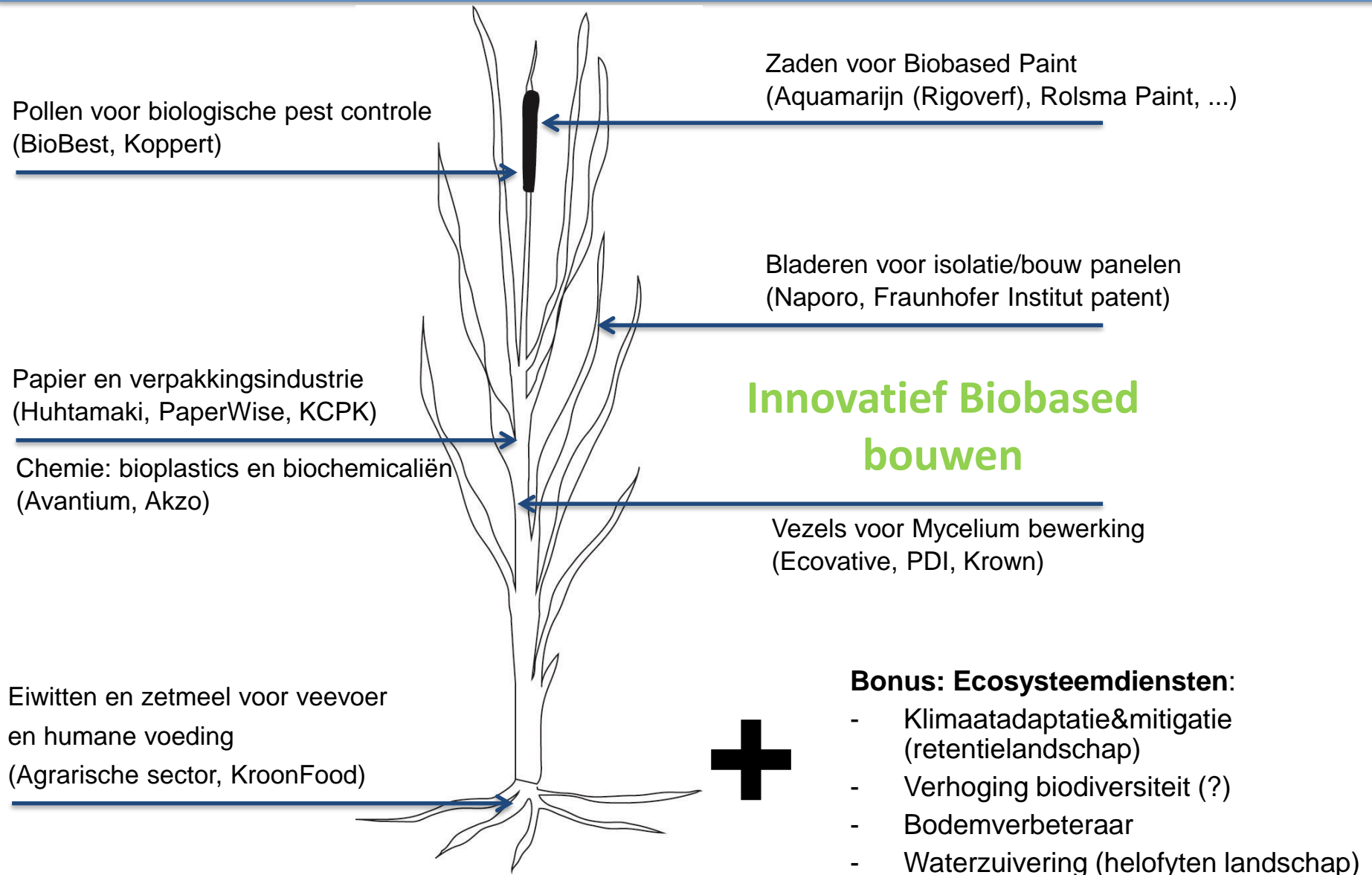

Azolla

- Groenbemester
- Veevoeder
- Levensmiddelenindustrie
- Biobrandstof

Economische potentie lisdodde

LISDODDE (+ mycelium)

IPV: lokale ondernemers maken producten

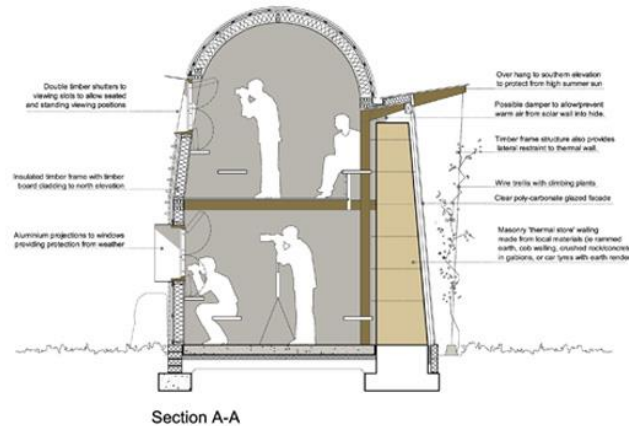

IPV: onderzoek

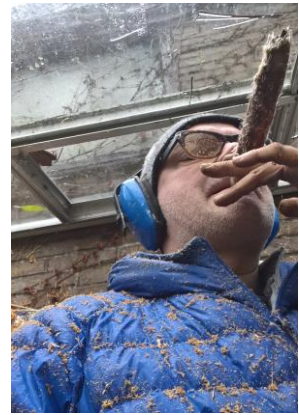
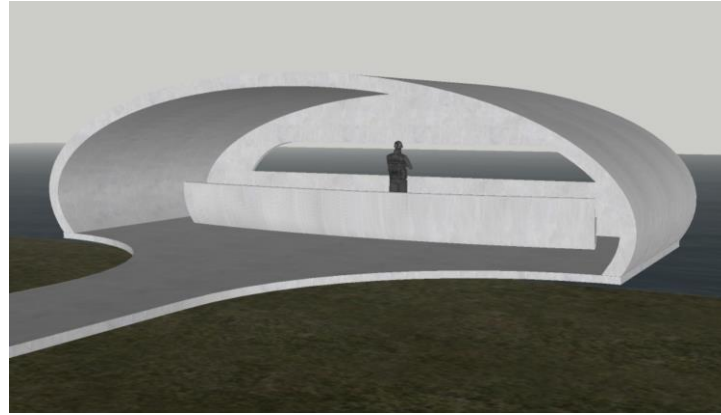
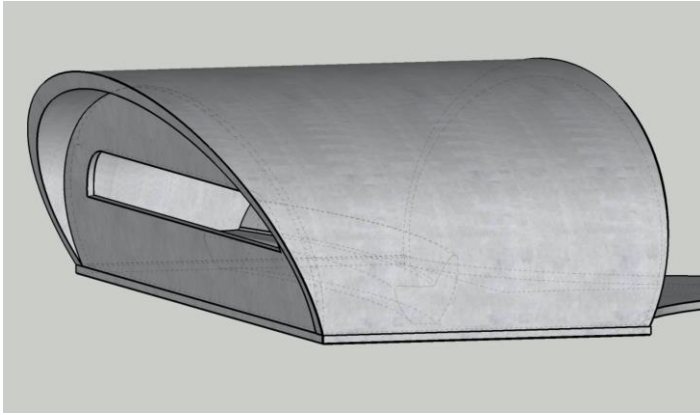

**Bedrijfstechnisch, -economisch, bodem en water,
biodiversiteit en landschap**

IPV: natte teelten in het museum!

IPV: een vogelkijkhut van lisdodde

Partners en financiers

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

FINANCIERING	
bijdrage Gebiedscommissie Laag Holland	€ 700.000,00
bijdrage HHNK	€ 500.000,00
bijdrage PNH	€ 1.100.000,00
STW	€ 800.000,00
	€ 3.100.000,00

Een locatie + agrarisch ondernemer

Een feestje voor de opening

En dan aan de slag!

1-5 jaar: WAARMAKEN op bedrijfsschaal Laag Holland

1-5 jaar: KENNISDELEN met andere veeninitiatieven in NL

1-5 jaar: MARKTKETEN bouwen